

# UNITÁRIUS ÉLET

VII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM.

1953 MÁRCIUS HÓ

## Halál - élet

A felületesen szemlélődő ember előtt úgy tűnik fel, mintha a halál és az élet ellentétes fogalmak volnának, melyeknek semmi közük sincs egymáshoz; sőt egymást kizárják, tökéletesen tagadják. Ha azonban a természeti és a szellemi világ felszíne alá nézünk, ennek éppen az ellenkezőjét látjuk, azt, hogy halál nélkül nincsen élet. Egyik a másikat feltételezi.

A magának a földbe kell temetkeznie és el kell rohagnia, mert különben sohase lesz belőle aranykalász és életetadó kenyér. Az eszméjért valakinek meg kell halnia, mert különben soha se lesz belőle életetadó igazság, akár milyen szép és szent legyen is az különben.

Bizonyosság erre a keresztény vallás. Ha Jézus Nagypénteken meg nem halt volna, hanem a halál elől kibuvót keresett és talált volna, ha evangéliumi tanításának igazát keresztihalálával meg nem pecsételte volna, akkor a kereszténység is csak egy száraz filozófia elmélet maradt volna, mint a többi, melyeket már régen elfelejtett a világ. Soha se lett volna egy új világ, új élet elindító lelki ereje, közel 2000 esztendőn át az emberi művelődés egyik legfontosabb tényezője s még ma is több mint hétszázmillió ember lelki kenyere.

Nagypéntek nélkül nincs húsvét, — halál nélkül nincs élet. Ezt úgy is mondhatnók, hogy az élet a halálból táplálkozik. Hogy is mondotta Jézus? „Mert aki megakarja tartani az ő életét, elveszti azt; aki pedig elveszti az ő életét én érettem, megtalálja“. Csak egy futó pillantás a történelemre és egy csomó szemléltető példája áll előttünk ennek a nagy igazságnak. Róma egykori zsarnokai nevét, akik önző módon csak önmaguknak, a maguk hatalmának biztosításáért éltek, megátkozta vagy régen elfelejtette már a világ, de a hősök és a martirok, akik népek szabadságáért és boldogságáért áldozták életüket, azok, akiket zsarnokaik halálra juttattak, az utókor áldó kegyeletében örökké élnek és hódoló tisztelettel emlegetjük ma is a nevüket.

Az unitarizmus a lelkiismereti szabadság vallása. Az unitarizmusból azért lett vallás és azért nem maradt csupán csak egy száraz elmélet, elenyésző világnézet, hanem életetadó szent vallás, mert az unitarizmusnak is meg vannak a maga nagy martirjai. A sok közül most csak egynek a nevét említem, a Servét Mihályét, ki pontosan 400 esztendővel ezelőtt Genf városában a máglya lángjában halt martirhalált szent vallásunk igazáért.

Az unitárius és más szabadelvű keresztények ebben az esztendőben széles e világon mindenfelé nagy kegyelettel áldoznak az ő halhatatlan emlékének. Halála egy lelkimagvetés vala, melynek aratása a lelkiismereti szabadság vallása. Szívbeli halálával állunk mi is az ő emlékének kegyelettel áldozó népek sorába.

Aldott az igazak emlékezetére!

Dr. Csiki Gábor

## Áhitat

Olv.: Márk XV. 20—34. verseket.

Testvérem!

Még néhány nap s a keresztény világ újabb ünnepet ül, a húsvét ünnepét. Az embernek sajátos tulajdonsága, hogy midőn egyházi ünnepeire gondol, megjelenik előtte gyermekkorának egy többé-kevésbé legendás emléke, vagy elképzelése. Karácsonykor a jászolbölcsőt, vagy a napkeleti bölcseket látjuk — míg ilyenkor húsvéthoz közeledve lelkünkben a golgotai kereszt képe elevenedik meg, rajta a szenvedő Jézussal.

Fordítsuk hát tekintetünket e megszokott régi kép felé, de most nem annyira a Megfeszítettre, mint inkább a környezetére, a kereszt lábánál állókra. Megérdemli a látvány, hogy egy kis figyelmet szenteljünk rá.

Az Ember Fia már órákhosszat függött az átok fáján tehetetlenül, megcsúfolva, de teljesen öntudatánál és végig járathatta szemét a feléje forduló arcon. Sokan álltak a kereszt lábainál; ünnep van Jeruzsálemben, az ország lakossága összesereglett s az ilyen véres látvány mindig izgatta az emberek kíváncsiságát. Jézus ügye egyébként is foglalkoztatta az ország lakosságát. A szenvedő Mester tekintetével vegyük szemügyre mi is a körülállókat!

Legközelebb a római katonák állnak. Szokás lehetett a rómaiaknál, hogy katonák hajítottak végre egy kivégzést, az elítélt ingóságait azok kapták, akik a hóhérmunkát végezték. Négyen végezték a megfeszítés részleteit s amint elkészültek, nyomban hozzá is foghattak az osztzkodáshoz. Egy felsőköpeny, alsóruhák s talán egy saru és öv — ezek lehettek a katonák zsákmányai. Ennyi volt Jézus vágya, s a négy katona volt az örököse. És mégis talán Ő hagyta a világra a legnagyobb örökséget: lelkének gazdagságát, példájának kincseit.

A katonáknak élvezet is volt az osztzkodás nemcsak haszon, mert amint mindegyikük megkapta a maga részét valamely fennmaradt ruhadarab felett, melyet nem lehetett elosztani, sorsot vetettek. Valamelyikük előkerített egy kockát — e játék egyébként is kedvenc időtöltésük volt a katonáknak akkoriban — s a nehézséget csakhamar megoldották egy játszmaival. Mit jelentett számukra, hogy Jézus feláldozta magát egy gondolatért, hogy meghalt a keresztfán a Szeretet Evangéliumának diadaláért? Semmit!

A második csoportban már többen vannak: a százhedrin vagy nagytanács tagjai. Mintán kigondolták a Jézus elvesztésének módját és sikerült kierősokolniok a halálos ítéletet, azt hihetnők, hogy talán megelégedtek az elért eredményeikkel. De nem így történt a valóságban; műüket csak úgy érzik befejezettnek, ha a kivégzést magát is végignézik. Szendélyeik úgy felváltak korbácsolva, bosszúvágyuk oly sóvár volt, hogy a megcsúfolt Profétát elkísérik egészen a vészőhelyig. S még itt sem szünek meg gúnyolódni felette. Elvesztve minden illendőség iránti érzéküket, gúnyos mozdulatok kíséretében, az elítélt csúfolódó szavakkal halmozták el. A csöcselék természetesen utánozta őket, míg végül a két másik elítélte is átragadt a példa, kiket Jézussal együtt feszítettek föl. Az egész tömeg végül egy csúfolódó tengerré vált.

Jézus felelhetett volna ellenségeinek kiáltásaira, mert hiszen a megfeszített ember nemesak láthatott mindent, hanem beszélhetett is. Ő azonban egy szóval sem felelt. De nem azért, mintha nem értette volna vagy a fájdalom vette el erejét. Nem, — a kezein áthatoló szegéknél sokkal jobban fájhatott neki az a sok

gyűlölködő szem és szó, mely az ő ártatlan és önfeláldozó lelkét érte. Hát ezért tanította népét, ezért vigasztalta a bánatos szívűeket, segítette az elesetteket, ezért szerette gyermekeit, hogy most, midőn őt elgáncsolták, így fizessenek néki vissza? Oh, bizony! A keserű érzések nem hagyták, hogy egyetlen szó is az ajkára tóduljon.

De minderről sejtelmük sem volt ellenségeinek. Ők csak a legpogányabb mértékkel tudták őt mérni. Nem volt más hatalomról fogalmuk, mint az erőszakról, sem más dicsőségről, mint önzőről. Ők nem érthették meg Jézus gondolatvilágát és eszméinek magasabbrendűségét.

Fordítsuk figyelmünket most a harmadik csoportra: ez is aránylag kicsi csoport. Amint Jézus ideoda jártatta tekintetét a közömbös katonákon és a gyűlölködő tömegen, vajjon sehol sem pihenhetett meg könnyező szem? De igen, volt a sok tövis és gaz között liliom is. A sokaság szélén ott állott néhány ismerőse: Mária Magdaléna, Mária és a Zebedeusok anyja. Amint az írás mondja: „távolból szemlélődtek” — ami nyilván azt jelenti, hogy félték. Nem volt tanácsos hozzátartozónak látszani ahhoz, aki ellen a hatalmasok ily engesztelhetetlen gyűlölettel vívtették, s talán jól is tették, hogy rejtve maradtak. Nagy veszélynek tették volna ki magukat — oh minek hát még jobban tetőzniük a szívükben egyébként is tomboló fájdalmat. Akit Ők annyira szerettek im most ott függ a kereszten legyőzve és megalázva. Hitüknek már csak utolsó szikrája pisikolt, vagy mondjuk inkább, hitük már csak a szeretet alakjában élt. Mert akárhogy is összekuszálódott gondolataik, szívük felett most is éppen olyan hatalmas volt Jézusnak, mint egykoron. Szerették őt, vele együtt győtrődtek, meg tudtak volna halni érte.

Ebben a három csoportban minden teológus megtestesülve látja a léleknek háromféle magatartását: a katonákban a közömbösséget — a szánhedrin tagjaiban az ellenséges érzületet — s a galileizsákban az együttérző szeretetet.

Gondolkodtál-e már valaha azon Testvérem, hogy Te melyik csoportban állottál volna, ha ott letnél volna? Ez a kérdés mély önvizsgálatot kíván.

Ma már könnyű dolog a régi idők hőseit és igaz ügyeit esodálni. De ha visszazárl lelked a múltban, a majd kétezer esztendőz húsvéti eseményekhez, vajjon olyan könnyen tudnál-e dönteni, hogy Te mely csoporthoz tartozónak érzed magad.

Húsvét közeledtével, vélem együtt, jöjj zarándokoljunk el a Golgotához és keressük meg helyünket a Jézus szeretők táborában, kik életüket sem sajnálnák áldozni, hogy a szenvedő Ember Fiát megváltsák a kereszthalál borzalmas kínjaitól. Tegyük magunkévá gondolatait, lelkületét és kíséreljük meg megérteni az ő ügyét, az ő terveit, az ő szenvedését és a keresztfán tanúsított hősiességét.

Ez lesz fokmérője kereszténységünknek, ez az örökkévalóság próbaköve.

Amen.

Bajor János

## Bartók Béla unitárizmusa\*

Három, tényeket rögzítő hivatalos adat a Budapesti Unitárius Egyházközség anyakönyveiben, illetve nyilvántartásaiban, egy adat egy new-yorki unitárius lelkész halálozási anyakönyvében, — tehát négy adat a hitélet formai megnyilvánulásáról, két adat pedig a budapesti Unitárius Egyházközség irattárából, az egyik egy kántorválasztással kapcsolatos szakvélemény, a másik pedig arra enged alapos következtetést, hogy Bartók Béla az unitárius énekeskönyv revíziójára vonatkozóan kétségtelenül eszközölt véleményét zenei, s különösen népzenei szempontból az énekeskönyv egyes énekeit taglalva írásban is megtette (sajnos, ez nincsen meg); összesen tehát hat hivatalos adat közli eddig Bartók Bélának az Unitárius Egyházhhoz való tartozását.

Nincsen határa a tapintatnak — még itt e helyen, az e kérdésben legilletékesebb nyilvánossági fórum, az Unitárius Élet hasábjain sem — mikor Bartók Béla ügynevezett felekezeti hovatartozásáról szólnak. Ugyanis ő maga volt az, aki erről soha nem váltott szót a mindennapi életben s az erre vonatkozó hiva-

a többszázmillió béketábor nagy Vezére meghalt. A munka kizárólagosságán felépülő új társadalmi rend kialakulásáért és a világbéke fenntartása érdekében kifejtett szakadatlan harcok tevékenység az útjelzői Sztálin generalisszimusz küzdelmekben és eredményekben gazdag pályafutásának.

Allamfői éleslátása, kivételes hadvezéri képessége hatalmas elméleti tudással párosult, amelyet a különböző tudományágak területén is alkotó módon érvényesített.

Halála súlyos veszteség a haladó emberiség számára, de életművének eredményei még szorosabban fűzik és további kitartó munkára ösztönzik a világbéke táborához tartozó dolgozó emberek millióit.

J. V. Sztálin halála alkalmából egyházunk vezetősége az alábbi táviratot intézte Rákosi Mátyáshoz, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnökéhez:

J. V. Sztálinnak a világbéke örének elhunytá feletti gyászban mély részvételt osztozunk.

A Magyarországi Unitárius Egyház.

talos adatszolgáltatást is, főként fasiszta időkben, megtagadta. De ezzel szemben gondolkunk kell arra is, hogy Bartók Béla olyan ember volt, aki három lépést nem tett feleslegesen és minden cselekedetének nagyon-nagyon meggondolt, mélyfekvésű rugói voltak. Tehát, nem érdektelen feltárni a közösség előtt, hogy néhány, felületes, adatokat kellően nem ismerő, felelőtlen kijelentéssel szemben, mely szerint Bartók Béla istentagadó lett volna, elvitathatatlan adatok állnak rendelkezésre unitárius volta mellett. Azt meg senki sem tételezheti fel Bartók Béláról, hogy állítólagos istentagadása ellenére, képmutató módon beiratja magát egy egyházközség névsorába és részt vesz annak hitéleti ügyeiben. Amivel nem értett egyet, abban még a polgári konvenció és kispolgári megszokottság erejéig sem vett részt. Egvenes jelleme, szókimondása, mindenekfelett álló tiszta embersége közismert tény, annak további bizonygatása szükségtelen. Ha valaki azt az ellenvetést hozná fel, hogy Bartók Béla életében még olyan társadalmi konvenciók u alkodtak, melyek feltétlenül megkövülték egy felekezethez való hivatalos tartozást, még akkor is tanulságos számunkra Bartók Béla választása az unitárius hitre.

Mint említettük, Bartók az istenhit kérdéséről és annak helyes vagy helytelen voltáról sohasem nyilatkozott. Egy fiatalkori fejlődése elejéről származó levélen kívül, nem tájékoztat bennünket arról, amit általában az egyén istenhívésének vagy hitetlenségének neveznek. Hogy milyen volt viszonylása ezekben a kérdésekben egyénileg, az megközelíthetetlen maradt számunkra. Be kell érünk, a kézzelfogható adatokkal, nézzük meg azokat közelebbről.

A Budapesti Unitárius Egyházközség áttérési anyakönyvének 57. lapján, 1916. évi 3. sorszám alatt a következő adatok állanak:

Bejegyzés kelte: 1916 július 25. Áttérő neve: Bartók Béla, m. kir. zeneak. tanár, nős, 35 éves, született Nagyszentmiklós (Torontál vm.), lakik: Rákoske eszter, Teréz-u. 28., áttér a róm. k. th. egyházból, amelyből tanuk által kiállított igazolvány tanúsága szerint jelentkezett ki. Őt követi 1910-ben született Béla fia. Lelkészi jegyzőkönyv száma: 187/1916.

Találunk még adatokat gyermekeivel kapcsolatban. Ezekben a száraz anyakönyvi adatokon túlmerően érdekesebb a tevéleges részvétel az egyház ügyeiben. Az Unitárius Egyház Bartók Bélához fordult egy kántorválasztással kapcsolatosan szakvéleményért és tanácsot kért tőle az unitárius énekeskönyv zenei szempontból való revíziója tárgyában. A kántó választással kapcsolatos véleménye élénken tükrözi tárgyilagosságát és a tudásba, szorgalomba és zenei rátermettségbe vetett hitét. Az Unitárius Egyháznak az énekeskönyv revíziójával kapcsolatosan tőle tanácsot kérő hozzáfordulása kapcsán behatóan foglalkozott a kérdéssel és komoly okunk van feltételezni, hogy kétségtelenül megtett szakvéleményét az egyes énekekhez fűzött terjedelmes melléklettel egyetemben írásban is

\* A közleménynek különös aktualitást ad, hogy március 25-én van Bartók Béla születésének 72-ik évfordulója.

foglalta s ebben zenei és különösen népzenei szempontból taglalta álláspontját. Ezek a megjegyzések írásbafoglalva még nem kerültek elő, értékes feladat a kutatás számára e mellékletnek a feltárása.

Utóbbi adatok már az Unitárius Egyházban tevékenykedő Bartók Bélát ábrázolják és két szempontból különösen érdekesek. Bartóknak, az alkotóművészeknek, semmi kapcsolata nem volt az egyházi zenével. Templomok számára nem írt. Ez kiesett munkaköréből. Annál érdekesebb tehát, hogy egy kániorvász-tási kérdésben véleményét adott. Ugyanígy feltűnő, hogy alaposan foglalkozott az unitárius énekeskönyv zenei részével és megjelölte azokat a szempontokat, amelyek érvényesítésével — véleménye szerint — az énekeskönyv zenei része a már meglévőnél értékesebb és használhatóbb lesz. A magyar zenetudományt fogja gazdagítani — előkerülése esetén — a Bartók-megjegyzéseket tartalmazó melléklet, melyet egyelőre elveszítettnek kell tekintenünk.

Mind ezekhez a tényekhez csak néhány, szerény feltevéseinket illesztjük. Bartók Béla egyetemes szemléletű, mélységesen magyar érzésű művész volt. Magyar volt az igazi, jó patrióta értelmében, népe boldogulását egész munkás életén keresztül úgy tudta előmozdítani, hogy az nem sértette más népek érdekeit. Ő maga mondta el, hogy élete legmegelégedettebb napjait a paraszti nép között töltötte Erdélyben. Azt meg vizsgálni mi tudjuk róla, hogy zeneszerzői stílusának egyik legerősebb gyökere Erdély gazdag, régi népzeneje. Erdélyi termék az unitárius vallás is, az egyszerűség magasztos istenhite, minden sallang és cifrázás nélkül. Ez a szinte kézzelfogható hit ragódhatta meg az erdélyi havasokat és fenyő-éngétegeket a népzene rejtett kincseiért kutató Bartók Bélát, s arra a meggyőződésre juthatván, hogy ennek az egyszerűségében nagyszerű hitnek komoly szerepe lehetett az erdélyi népzene kincseinek megőrzésében és a régi magyar néphagyomány hamisítatlan megtartásában, maga is arra az elhatározásra jutott, hogy ezt a hitet tekinti magáénak. Bartók Béla unitárius lett és az is maradt.

A magyar unitáriusok büszkék lehetnek arra, hogy ők egyházuk bizonyult az egyetlen keretnek, amelybe Bartók Béla egyetemessége és magyarsága megtalálta az alapító tanításában és életmunkájában azt, amit ők a vallástól vártak. A világ unitáriusai pedig a Parnasszus tetejére feljutott magyar zeneszerző lelki élményéből erőt meríthetnek meglátásaik igazságos és lélekemelő voltánál bizonyítására.

(—)

## Hollandia

természeti csapástól meglátogatott népe felé fordul az egész világ részvéte. Történelme folyamán ősi ellenfele, a tenger, nem egyszer veszélyeztette lakói életét. 1284-ben a tenger 72 falut pusztított el, s két évszázaddal később 1421-ben is nagy volt a tenger pusztítása.

A holland nép nagy művészek — Rembrandt és társai — mellett, a haladó szellem olyan kiváló képviselőit adta a világnak, mint Erasmus és Grotius.

A magyar unitárius egyház és a holland re-monstráns egyház között több évszázados testvéri kapcsolat áll fenn. A XVII—XVIII. században több lelkészünk tanult egyetemeken, köztük nagy püspökünk Szentábrahám Mihály is. Amikor kelezsvári nagytemplomunk tornya a tűzvész áldozata lett, — évszázadokkal ezelőtt — együttérzésük és áldozatkész-ségük felénk is megnyilatkozott.

A jelen század első évtizedeiben több lelkészünk és tanárunk látogatta meg magyarországi és erdélyi unitárius gyülekezeteinket, s megnyilatkozásaik mindig tanulságosak voltak.

A magyar unitáriusok testvéri imádsága is száll Isten felé. A holland nép és a holland gyülekezetek sorsa felett ott van a mi együttérző segítségünk is. Hiszünk, hogy a holland nép, mely megfékezte a Zuider-tónál a tengert, ismét felépíti a gátakat, a béke és a haladás nagy erőműveit.

A megértő barátság testvéri együttérzése száll az angol és a belga nép és az angol és belga unitárius gyülekezetek felé, hiszen a tengerártól ők is sokat szenvedtek.

Isten adjon erőt az újjáépítéshez. **Ferenc József.**

Kedves olvasóinknak Istentől áldott boldog húsvéti ünnepeket kívánunk.

Április 4-ét, hazánk felszabadulásának nyolcadik évfordulóját dolgozó népünk méltó módon ünnepli meg. Egyházközségeink is istentisztelet keretében emlékeznek meg a nagy nap jelentőségéről.

Tisztújító közgyűlést tartott budapesti egyházközségünk februárban. Buzogány Kálmán érdeklődéssel kísért lelkészi jelentés után sor került a tisztújításra. Az időközben megüresedett két gondnoki tisztségre: **Ferenc József** és dr. **Szent-Iványi Árpád** fiait választották meg. — **Ferenc József** afia egyházi életünknek kipróbált, értékes munkása, akinek eredményekkel biztató működése elé jogos várakozással tekintenek az egyházközség hívei. — Dr. **Szent-Iványi Árpád** afia erdélyi egyházunk életében fejtette ki annak idején értékes tevékenységet, különösen a nagyenyedi templomunk felépítése körül szerzett érdemeit. — A pénztárnoki állás betöltésénél a közbizalom újból **Vaska Géza** afia érdemes személye felé fordult, aki immár nyolcadik éve tölti be példás buzgósággal felelőségteljes tisztelet. — Egyházközségi jegyzővé **Györfi István** lelkész afiát választotta meg a közgyűlés. A közgyűlés id. **Berde Lajos** afiát, aki évtizedeken keresztül budapesti egyházközségünk buzgó presbitere volt, érdemei elismerésül tb. presbiterré választotta. A presbiteri választás során több női presbitert is választottak.

A **Duna-Tisza-közi Szórványegyházközség** február havi gyűlékezeti összejövetelén: Rákospalotán **R. Filep Imre** hódmezővásárhelyi lelkész evangéizált. **Szolga Ferenc** lelkész szaválata és több más műsorszám egészítette ki a szépen sikerült összejövetelt.

**Pestszentlőrinci egyházközségünk** legutóbbi közgyűlésén új gondnokokat választott: dr. **Bartalis Ákos**, **Kádár Gyula** és **Szántó Ferenc** fiait személyében. — Mindhármán már eddig is figyelemreméltó tevékenységet fejtettek ki a pestszentlőrinci egyházközség életében. **Simon András** egyházköri számvevő afiát, aki mint gondnok éveken át odaadó áldozatkészéggel vett részt az egyházközség életének irányításában, érdemei elismerésül a közgyűlés tiszteletbeli gondnokká választotta. — Összinté szívből gratulálunk! A közgyűlés egyidejűleg **Kaszay Pál** afiát egyházközségi pénztárnoknak, **Kozma Tibort** egyházközségi jegyzővé választotta meg.

A pécsi írócsoport ülésén dr. **Fábián István** főgimnáziumi igazgató tanár **Válaszúti György** — és társainak forradalmi reformmozgalmról a pécsi, budai és debreceni disputákról s e mozgalmakkal járó irodalmi fellendülésről felolvasást tartott.

A „**Szentábrahám pihenő**”-ben — Nógrádverőce — Magyarkúton — jóvizű forrás közelében, erdő mellett, nagybudapesti vagy vidéki unitárius családok is fel-frissülést találhatnak. Tájékoztatót ad a budapesti lelkészi hivatal, V. Koháry-u. 4. személyesen vagy levélbéli érdeklődésre. — A pihenőben csak a lelkészi hivatal írásbeli beutalásával lehet szállást kapni.

**Kocsordon** a gyülekezet asszonyainak áldozatkész-ségéből 1952 dec. 24-én jól sikerült karácsonyfa ünnepe volt a hivekkel zsúfolásig megtelt templomban. Lelkészi imája után a gyönyörűen feldíszített karácsonyfa mellett szaváltak: **Abrudbányai Örkény, Bakos Erzsébet, Cseppentő Erzsébet, Erdélyi László, Imre Aurélia, Jakab P. Lajos, Katona Elvira, Molnár Juliánna, Nagy János, Szabó Attila és Szűzi Boriska.** Végül **Jakab Vince** gondnok mondott egy ősi karácsonyi köszöntőt és kiosztott mintegy hatvan szeretet-csomagot a gyerekeknek.

Az ó-év esti templomozás keretében az otthon vakációzó diákok közreműködésével volt magas színvonalú templomi ünnepély. Az 1953-as Servét em'ék-év bevezetője volt **Abrudbányai Iván** előadása **Servet Mihályról**. A kis **Bakos Erzsébet** és **Zsuzsi** szaválata után a nagy diákok szaváltak. **Abrudbányai Erzsébet** és **Szabó Endre** szavállattal, **Bakos Ilonka** énekeszám-mal. Végül **Kiss Erzsébet** mondta el a **Himnusz** harmónium kísérettel. Valamennyi szereplő tudása legjavát adta s a nagyszámú hallgatóság lelkesen ünnepelte a fiatal értelmiség lélekemelő ünnepélyét.

Dr. Csiki Gábor püspöki helynök részvett a Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinatának mácius 4. és 5-én tartott negyedik ülészakán, amely több érdekes törvényjavaslattal foglalkozott; így „Az egyházi hivatalról és az egyház munkásairól. Az egyház háztartásáról, továbbá az egyház szeretetszolgálatáról” szóló törvénytervezettel.

**Kispesti szórványunk:** Damó Sándorné személyében új gondnokot választott. Gondnoknő hittestvéreinknek sok sikert kívánunk!

## Fekete ember históriája

— Hegedüs Géza regénye —

„A türelem apostola” címen Dávid Ferencről írt 1945-ben egy értékes tanulmányt Hegedüs Géza, — amit lapunkban is ismertettünk. Olvasóink közül sokan ismerik tavaly megjelent Hunyadi Jánosról szóló nagy regényét: „Megkondulnak a harangok”.

Fenti címen kiadott ifjúsági regényének hőse: Karácsony György, akit az arcán levő anyajegye miatt, fekete embernek neveztek ellenfelei. Karácsony György a XVI. századi alföldi unitárius népmozgalom egyik hőse volt. Egyszerű falusi parasztember, akit már a debreceni Arany Tamás és az egri Egri Lukács tanítása és példája megfogott. Dávid Ferenc szellemének követője, aki ennek a nagy vallási reformátornak a tanításában megtalálja nemcsak lelke üdvösségének útját, hanem politikai hitvallását is. Megérzi, hogy e kor forrongó levegője mire tanítja az igazi magyárokat.

A nagyváradi disputáról írva, Hegedüs e gondolat megérlelődését így írja meg: „... A módos ember érezte, hogy Méliusz Juhász Péter az ő vágyainak, céljainak ad hangot a hitbéli igékkel; a szegények sejtették, hogy az ő érdekük lenne, ha Dávid Ferenc győzedelmeskednék. Ámde sokan a módos emberek között, sőt egynémelyek a nemes urak soraiból is gyanították, hogy Dávid Ferenc tanítása jobban össze tudná fogni a fegyverforgatásra kész férfiakat a törökök ellen, mint Méliusz Juhász Péter dőgödelmei, hiszen a kálomisták nagy hírű Péter pápája gyűlöletet szít a magyarok közt, míg az erdélyi fejedelem nem kevésbé nagy hírű lelkésze egy táborba gyűjtené azokat is, akik különféleképpen vélekednek a hitbéli dolgokról. Sokan érezték, hogy ezen a dispután ki nem mondottan arról vagyon szó, hogy vajjon egymás torjának essünk-e, avagy együttes erővel menjünk a hitetlen törökre, aki immáron itt istentelenkedik Balaszentmiklóson.

Ezt érezte Karácsony György is.

Karácsony György sereget gyűjtött, egyszerű parasztokból, városi kisemberekből és szembeszállt a törökkel. A törökszentmiklósi csatában a törökök szétverték a felkészületlen sereget, akit sem a császári hadak, sem a városok, sem a földesurak nem támogattak. Karácsony György is mártírja lett hitének és politikai meggyőződésének.

Lapunk terjedelme nem engedi meg e regény részletes elemzését. 10.000 példányban szól meleg szeretettel, elismeréssel a XVI. század nagy haladó szelleme, Dávid Ferenc életművéről. A regényíró képzelete a hiányos történelmi adatokat érdekesen töltötte ki. Ajánljuk, hogy minél több unitárius hívünk olvassa el ezt a kedves regényt.

Ferenc József

## Halottaink

**Halottaink.** Sebestyén Mózesné (Budapest), Bruz Vilmos (Kispest), Inczeffy László (Pestúihely), Nagy Lajos (Ujpest), Derzsi Lajos (Rákoshegy), Hencsei István (Dunapataj), Kertész Imre (Polgárdi), Bakos Árpád (Kocsord), Blaskovits Mihályné (Debrecen), valamint öz. Jancsi Mihályné néhai dr. Iván László hitoktató lelkész és dr. Tóth Sándorné afia édesanyja, dr. Gombos Jánosné néhai dr. Gombos János afia özvegye Budapesten elhunytak. Áldás emlékükre.

## ANEKDOTAKEDVELŐ UNITARIUSOK

**György Lajos** — „Világjáró anekdoták” — című könyvében olvashatjuk, hogy unitáriusok is résztvettek az emberi adományok egyik legértékesebbének, a mosoly varázsának, a megnevettetésnek előidézésében. A gondok elűzésére és jövőt építő munkánk elvégzésére a jókedv fontos tényező. Ezt ismerte fel Kölcsey, mikor a jókedvért is fohászkodott a bőség mellett a Hymnuszban, bár ő nem a mulattatás, hanem az önbizalom és remény ébrentartására használta ezt a kifejezést. De akárhogy is volna, a nyomasztó gond és bú könnyítése áldás az emberekre.

Eppen ezért hálával kell gondolni a saját népüket, nemzetüket vigasztaló magyarokra és köztük az erdélyi unitáriusokra is.

**Erasmus**, az unitárius vallás előfutára (1535-ben) írta le először a nálunk is jólismert — „Hová helyezzem?” — anekdotáját. Magyar változatban a franciskánus barátok Szent Ferencről készült beszédével kapcsolatosan találjuk ezt. Mikor a prófétáknál, sőt angyaloknál dicsőbb szentnek méltó helyei keresve kérde. „Hová tegyük őt?... a már unalmassá vált szónoklatot megelégedve egyik hívő odaszól: „Ha nem tudja atyáságod, hogy hova helyezze, tegye ide a helyemre, mert én éppen elmegyek”.

**Heltai Gáspár** az asinus vulgi közismert anekdotáját beszéli el a magyar közönségnek. A számaral elinduló fiú és apja semmiképpen sem tudnak az emberek tetszése szerint haladni, akár egyik akár másik ül fel, akár mindkettő vagy egyiksem. (Már 1243-ban Ibn Szaid terjesztette a vidám esetet olvasóközönségének tanulságképpen.)

**Mikó Dezső** (Anekdotakincs) az — „Úgysem lesz vicispán” — történetét hozza közre. Az eázott kertes mondta ezt az őt nyalogató odatévedt kutyának. (Az a brudbányai Mikó kötetremelő anekdotáit még jutalomkönyvképpen osztották a jótanulóknak az unitárius gimnáziumban.)

**Gyallai Domokos** feldolgozott több anekdotát elbeszélés-képpen. A szegénységi fogadalom (már a XIV. században) közszájon forgó történet magyar változatát. Ő még a torkos szabó esetét (már 1563-ban német formában ismert), a bibliás szabó és a pénz súlya anekdotáját is átdolgozta.

Kriza János tréfás megjegyzésére is hivatkozik György egyik anekdotával kapcsolatban. Gyulai Pálnak írott levelében Kriza hasonlatot tesz: „Úgy vagyunk mint Szent Pál, aki nem tudta elhatározni, mi jobb: Krisztussal a mennyben lenni-e, vagy a földön maradni?”

Dr. Zsakó István

## ERDÉLYI POSTA

**Útő Lajos** az udvarhelyi egyházkör hosszú ideig volt érdemes esperese, volt székelykereszturi lelkipásztor nyugalomba vonult. Utóda a lelkészi tisztségben Ekárt Andor csehétfalvi lelkész lett.

**Csongvay Lajos** nyárádszentlászlói lelkészt a nyugalmabavonuló Benedek Gábor helyébe Kőkösre neveztek ki.

**Dr. Fekete Gyula** volt székelykereszturi kollégiumunk egykori jeles felügyelő gondnoka Marosvásárhelyt elhúnyt.

**Id. Hadházy Sándor** erdélyi egyházunk sok évtizeden keresztül volt buzgó pénztárnoka, aki fiatalos kedélyéért is nagy népszerűségnek örvendett, Kolozsvárott meghalt.

**Ürmösi Károly** a kolozsdobokai egyházkör egykori nagy érdemű esperese, volt kolozsvári lelkipásztor Kolozsvárott elhúnyt. Dr. Genersich Zoltánné Ürmösi Gizella nagykorosi hittestvérünk, édesatyját gyászolja az elhunytban. Emléküket övezze kegyelet.

Ürmösy József erdélyi egyházunk volt érdemes püspöki titkára Kolozsvárott elhúnyt.

Dr. Péterffy Albert volt vezető járásbíró, volt kör felügyelő gondnok Székelykeresztúron elhúnyt.

## UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Csiki Gábor.

Evi előfizetési díja: 6 forint.

Budapest, IX., Högyes Endre-utca 3.

Nyolc

Ferencz József  
Budapest

I. Attila Krt. 12.

